

Häxjakt på romer

Hatet mot romerna sprider sig i Europa. Särskilt i Italien växer problemen för de romer som inte verkar omfattas av den rörelsefrihet som andra européer åtnjuter. Irka Cederberg undersöker det europeiska projektets skuggsida.

Antiziganismen i Europa har pyrt i tusen år, alltsedan de första romerna satte sin fot på europeisk mark. Vid flera tillfällen i historien har antiziganismen blossat upp i häxjakt, förföljelser, mord. Under medeltiden var det skottpengar på romer i flera europeiska länder, också Sverige. I de tyska furstendömena ordnade adelsmännen nöjesjakt på romer.

Förföljelserna fick sin kulmen under nazitiden. Nazisterna mördade mer än en halv miljon romer i Förintelsen. I Kosovo har de flesta romer – bofasta och väletablerade där sedan 1400-talet – jagats bort av den albanska majoriteten. Över 100 000 kosovoromer lever i dag i landsflykt – men endast ett fåtal av dem har beviljats skydd i de EU-länder där de begärt asyl.

EU har ställt skarpa krav på förbättringar av mänskliga rättigheter för minoriteter innan nya medlemmar har släppts in. Samtidigt har man blundat för den antiziganism som råder i de gamla medlemsländerna.

Vad är antiziganism? Diskrimineringen av romer, antiziganismen, tycks fullkomligt vedertagen i dagens värld. Den ifrågasätts inte ens. Det är inte bara Silvio Berlusconi och hans invandrarfientliga och postfascistiska stödpartier som uttryckligen säger att de hatar romer och betraktar dem som mindervärdiga människor.

Toppen av ett isberg

De senaste veckornas våldsamheter i Italien är bara toppen på ett isberg. Alltsedan Rumänien förra året blev medlem i EU har tusentals av landets romer brutit upp från eländiga levnadsförhållanden och sökt sig till EU. De har trott på ”den fria rörligheten” och har

fått för sig att också de är EU-medborgare. Det finns uppgifter om att mer än 10 000 rumänska romer i dag finns i Italien.

Inflödet av romer har skapat diplomatiska förvecklingar mellan Rumänien och Italien. Italienska politiker, flitigt citerade i landets medier, har gjort hätska utspel mot romer. Redan under Romano Prodis center-vänsterregering infördes restriktioner riktade mot invandringen. Utlösande var ett mord på en italiensk kvinna i oktober förra året, där förövaren visade sig vara en rumänsk rom. Roms dåvarande borgmästare hävdade att romerna stod för 75 procent av kriminaliteten i Rom. Prodi var snabb att införa hårda tag: rätt att deportera immigranter från andra EU-länder och möjligheter att internera EU-medborgare som upplevdes som hot mot italienarnas säkerhet.

Runtom i Italien har flera romska provisoriska boplatser rivits ner. Många romer har skickats tillbaka till Rumänien. Flera attacker och våldsdåd mot romer på gatorna har rapporterats. Valkampen tidigare i vår utspelades i ett klimat av stegrande främlingsfientlighet. Silvio Berlusconi utropade ”nolltolerans mot romer, illegala flyktingar och kriminella”. Han kallar dessa grupper ”en ondskans armé”.

Fascistiska tendenser

Efter sin valseger har Berlusconi utnämnt flera ministrar från det invandrarfientliga Lega Nord och det postfascistiska Nationella alliansen. Och i Rom vanns borgmästarvalet av Guianni Alemanno, tidigare ungdomsledare för nyfascisterna. Han hälsades efter valet med uppsträckta fascisthälsningar och ropen ”Duce, Duce!”. Silvio Berlusconi var en av de första

att gratulera den nye borgmästaren och utropade glatt "Vi är den nya Falangen" (så hette 30-talets spanska fascistparti som förde general Franco till makten).

I Neapel, där hatet mot romer har sjudit länge, kulminerade våldet den 14 maj. En mobb satte eld på en romsk tältbosättning som en hämnd för att en ung romsk flicka hade påståtts försöka stjäla en italiensk kvinnas baby – medan andra har uppgett att hon bara lekte med barnet. De 800 rumänska romerna i bosättningen flydde medan mobben kastade molotovcocktails mot deras tält; hela bosättningen brann ned och brandkåren förhindrades att släcka.

Den nya italienska regeringen slår fast att alla italienare har rätt att leva utan fruktan för sitt liv. Detta gäller förstas inte asylsökande och andra immigranter, som ju oftast upplevs som om det är just de som skrämmer italienarna. Illegal invandring ska kunna straffas med fyra år i fängelse. EU-medborgare som inte kan bevisa att de har "ekonomiska resurser" att försörja sig kan utvisas. Att skicka ut minderåriga att tigga kan straffas med tre års fängelse. Man har inlett en veritabel häxjakt som framför allt riktar sig mot romerna. Hatet och ekona från fascisttiden har accelererat sedan Berlusconi regering tog över.

Italien är inte det enda land som har tagit till åtgärder särskilt riktade mot romer från Rumänien. I massmedial tystnad har också Frankrike deporterat romer. Sedan flera månader tillbaka har den franska regeringen betalat flygresor åt "frivilliga" återvändare, som försetts med 300 euro per person i fickpengar.

Omvärldens reaktioner

Hur har omvärlden reagerat på det tilltagande våldet i Italien? Människorättsorganisationer och politiker på lägre nivåer har – som väntat – kommit med starka protester. I Strasbourg har Europarådet genom sin kommissionär Thomas Hammarberg uttalat starka fördömanden. Förenta Nationerna har fått frågor från journalister om inte FN kan agera. Något svar har inte kommit.

Med Rumänien har Italien sedan något år tillbaka förklarligt nog en spänd relation. I dag förekommer ett visst samarbete mellan de båda staterna. Rumänerna vill till varje pris skilja anständiga rumänska medborgare från de föraktade romerna och har förklarat sig villiga att hjälpa Italien med att sortera ut romerna från övriga rumänska immigranter i Italien.

Ska romerna kanske förses med extra R i sina pass – så som Sverige och Schweiz bönade hos Nazi-

tyskland att tyska medborgare av judisk härstamning skulle få ett J i sina pass?

En enda europeisk politiker på regeringsnivå har hittills reagerat, Spaniens vice premiärminister Maria Teresa Fernandez de la Vega. Hon har uttalat att Spanien tar avstånd från våld och rasism och kallar Berlusconi regering främlingsfientlig. För dessa uttalanden har den spanska regeringen fått hård kritik av Italien. De ska inte blanda sig i våra inre angelägenheter, heter det därifrån. Som om organiserad jakt på en hel folkgrupp kan vara ett lands "inre angelägenheter"!

Vart leder detta?

Europaparlamentet ordnade häromveckan en hearing om situationen för romerna i Italien. Det fälldes många fördömande uttalanden mot den italienska regeringens brutala åtgärder. Men en italiensk parlamentsledamot, Luca Romangoli från det nyfascistiska partiet Flamma Tricolore, angrep de spanska uttalandena och undrade om den spanska socialistregeringen hade en aning om hur många brott i Italien som kan kopplas till "nomaderna". Han lanserade också ett förslag som är ett eko från nazitiden. "Vi bör låta romerna få en egen stat någonstans i öst där de kan bestämma själva", sa han. En blåkopia på Himmlers förslag om att inrätta ett reservat för "äkta zigenare", långt bort från Tysklands gränser.

Vad är det som händer i dagens Europa? Är inte romerna människor? Trots otaliga konferenser och rapporter och utredningar har EU ännu inte lyckats ta ett samlat grepp för att hantera den sekelgamla – och växande – antiziganismen i Europa.

Günter Grass har kallat romerna "de sanna européerna"; de känner inga gränser och de finns i alla länder. Ska EU stillatigande se på medan italienska fascister och rasister bedriver häxjakt på romer? Vidriga stanker från medeltiden sprider sig i Europa. Varför är det så märkvärdigt tyst från ansvariga politiker inom EU? Varför tiger Carl Bildt, Angela Merkel, Gordon Brown, Nicolas Sarkozy?

Irka Cederberg

Frilansjournalist

Artikeln har tidigare publicerats i Göteborgs-Posten den 5 juni 2008